

Милосав Буца Мирковић

Није важно шта ко мисли, већ како мисли!

Да не њишем у овом њренујку, не бих ни њисао

Стендал

Није толико важно прогласити знаменитим формални труд око дела док се оно пише, није дакле једна реторичка, поетичка вежба, него посао саме инкубације, која је можда потпуно нечујна, у стваралачком духу. Ослобођење од шаблона, од рутине. Афирмација оригиналног уметника на штету сколастичког погледа на суштину. Важно је подсетити се да уметник, који даје као огледало савршено дело, ни у ком случају то не значи да је он, око себе, имао такво савршено, такво идеално окружење. И крајње примитивна средина, у оку може да изазове изузетно компликоване асоцијације.

Данас је писац, може се слободно рећи, као научни радник који се бави својим послом и пажљиво га надгледа, контролише. Просто је банално ако књижевник ствара у тренутку кад је најмање просвећен, мање сазрео у својој идеји. Потребно је бити истраживач, бакљоноша а не поборник мрака.

Великани прошлости могу мирно спавати у прашњавим архивама, углавном су то неоспоравани таленти досадних биографија. Нови *Генији*, не отварају и не копају по дебелим књижуринама, не узнемиравају их, јер оне миришу на прошлост, а свака прошлост обавезује. Радије време проводе одмарајући се по кафанама замишљајући притом да ће ући на велика врата у *Галерију славних*, помало бојемски обојени. Свеједно им је где седе, да ли у париском бистроу, београдском кафићу или пак позоришном клубу. Они оберучке прихватају све нове технологије, све нове “правце” који доносе материјални бољитак. Преузимају идеје један од другог, трудећи се притом да све око себе пониште, да умање, јер они су велики, мудри и леви. Себе виде не као писца већ као феномен економске статистике. Некада је књижевник био човек једног правца, једне идеје и више ка-

фана. Насупрот њима ови данашњи су углавном припадници једног клана и једне кафане.

Јавност нема права да се бави личним животом књижевника, него само његовим делом. Његов живот не спада у подручје критике, а и књижевни историчари имају сасвим мало права да се њиме баве. Да сумња у искреност писца и искреност његовог дела, да сумња у његову личну а не *јесничку* искреност, критичар то не сме никако учинити. Поготово ако је дело заиста дело, дакле створено без притиска, без баналне поруџбенице. Можда је све то мало другачије после пишчеве смрти и веће временске дистанце. Када анализе покушавају да продру у суштину психолошке драме и да их објасне помоћу нових, савремених метода. Писци и својим делом и својим животом, тада постају згодан параметар којим се покушава да се осветли период у коме су они живели и стварали. Историјски печат који може да буде веома нетачан, јер не верујемо да су сви, па и они највећи писци сасвим верно преносили тачност живљења и историјски тренутак. У сваком случају, ми можемо сасвим слободно да приступимо проучавању њихових живота и дела, што никако није случај са проучавањем живота и дела наших савременика и вршњака.

“Моје је поуздано и дуготрајно увјерење било да књижевник треба да буде занимљив по својим дјелима, а не по својему животу. Зовите то парнализмом колико хоћете. Не желим да будем по струци будилац јавне самилости.” (Тин Ујевич)

Оно што се највише може замерити свим књижевницима у нашој зем-

љи, па и оним најталентованијима, то је недостатак класне професионалне свести, недостатак инстинкта чистог књижевника који своју функцију схвата сасвим независном. Не треба везивати књижевност уз демагошки политички форум, премда и тога има, а још мање је везивати уз послове који с књижевношћу и уметношћу немају ничега заједничког.

У књижевном а и у другом раду нема вредност само рад него и радник; али из овога не произилази да су сви радови једног радника једнако добри. Када би књижевник свој рад заиста попео на висину и ранг књижевности, он би тиме знатно увећао суму своје целокупне вредности у економском смислу, и практично би себи обезбедио посебно место на скали практичних вредности.

Позив књижевника није као неки други позиви који се не могу схватити. Књижевник је у предности над другим људима што може сумњати о себи, а притом да за ту сумњу буде добро плаћен.

Била је једна земља у којој је књижевност била сила, а књижевници углавна класа: нажалост та земља није у Европи. Данас многи не траже у књигама путоказе за живот као некад. Данас се књигом бави (чита), само мањи број људи. О књизи се не размишља као о непролазној вредности, она нам углавном служи да у конверзацији не испаднемо сомови. Она је разбибрига, нека врста најјефтинијег луксуза. Време духовног препорода (илиризма) остало је далеко за нама. А народно поштовање према подвижницима пера и културе све спорије долази. Ето, на какве је ниске гране спао идеал *ес-*

ијетичкоџ друшћива, ејичке нације. Пар беживотних награда, неколико редова у штампаним медијима помаже нам да пред собом сакријемо истину о правом стању у нашој књижевности и култури, уопште.

Кина је била та земља у којој се књижевник поштовао а штампана реч била светиња. И ту је било књижевника који су губили службу, били прогнани, чак и погубљени или би умрли у затвору. Други су били миљеници владара, високи достојанственици, министри. Све због кинеског система који им је ишао на руку. То је била искључиво владавина писмености. И дан данас вас прогоне стихови с кинеских лепеза, шољица, разних тканина. Данас у свету па и у Европи духовна предност не значи никакву друштвену предност осим ако није потпуно изражена у новцу. На томе почива западна демократија, а све супротно томе било би узурпирање власти од стране књижевника и других посленика културе. Да ли је данас књижевник, пророк или бард, арбитар моде или пак народни трибун? Многи су на становишту да су те функције данас потпуно, или, скоро потпуно угашене.

Потпуно незавидан материјални и друштвени положај књижевника никада до сада није био гори. Хонорари су данас гори, да не кажемо, беднији од хонорара пре 30 година. Уочавање и разликовање вредности скоро и да не постоји. Као сурогат културе нуди се и све више намеће Интернет. Многи од корисника Интернета преферирају да буду новинари, књижевници, а нажа-

лост углавном су преписивачи који преписују и то углавном потпуно погрешно. Оснивају се разна удружења али од њих је мала корист. Корист не извлаче они који на то имају право, него секретари, организатори, оснивачи. Појављују се разне невладине организације, као нека добротворна друштва, која сакупљају помоћ за сиромашне, али у првом реду од тога издржавају своје одборе и покривају репрезентацију. Многи од њих су финансирани споља, али то већ залази у политичке сфере.

Човек се може, у смислу закона и удруживања, сматрати књижевником када је он члан, редовни члан неког књижевног друштва. Али шта му заиста даје право да се сматра књижевником, да ли његов рад пре учлањења или после? Да ли само то учлањење погодује стварању еснафског менталитета. Питање које се намеће је да ли се у том смислу потпуно изједначава духовни и ручни рад. Књижевно друштво може за своје чланове да тражи неке повластице или прерогативе. Те би повластице могле, у одређеним случајевима да иду и више од основних потреба. У случају јако развијене и ангажоване књижевности таква удружења могу да представљају јаку групу која се са успехом може јавно и политички заузимати за своје чланство.

Нажалост, у нашем друштву такви ставови немају упориште у естаблишменту који још увек битише у уверењу да је свака интелигенција, поготово песничка, најцрња опасност.